

Sygn. akt I ACa 1398/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Andrzej Struzik (spr.)
Sędziowie:	SSA Zbigniew Ducki SSO del. Izabella Dyka
Protokolant:	st.sekr.sądowy Katarzyna Wilczura

po rozpoznaniu w dniu 27 lutego 2013 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w likwidacji w K.

przeciwko Uniwersytetowi Rolniczemu im. H. K. w K.

o zapłatę

na skutek apelacji strony powodowej

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 2 października 2012 r. sygn. akt I C 372/11

oddala apelację i zasądza od strony powodowej na rzecz strony pozwanej kwotę 5 400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 1398/12

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 27 lutego 2013 r.

Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) w K. wniosła pozew przeciwko Uniwersytetowi Rolniczemu im.H. K. (2)w K. o zasądzenie kwoty

1 826 069,31 zł oraz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego. W uzasadnieniu strona powodowa podniosła, iż w dniu 14 stycznia 1998 r. nabyła od ówczesnej Akademii Rolniczej w K. - obecnego (...) Rolniczego im. H. K. (2) w K. - prawo użytkowania wieczystego nieruchomości składającej się z działek nr (...) majątku C., przejętych przez Skarb Państwa w drodze dekretu o reformie rolnej, przy czym strona pozwana oświadczyła wówczas, iż nieruchomość jest wolna od wszelkich obciążeń, roszczeń

i praw osób trzecich, a jej stan prawny nie uległ zmianie. Ponadto strona powodowa podniosła, iż na skutek wniosku następców prawnych byłego (...) decyzją z dnia 13 sierpnia 2003 r. stwierdzono, iż przedmiotowa nieruchomość nie była objęta przepisami o reformie rolnej. Strona powodowa wskazała następnie, że w dniu 24 września 2003 r. sprzedała spółce (...) Sp. z o.o. z siedzibą w K. przedmiotowe prawo za kwotę 1 212 941,19 zł, zaś w dniu zawarcia umowy w księdze wieczystej jako właściciel nieruchomości wpisany był Skarb Państwa. Pismami z dnia 10 maja 2005 r. i z dnia 31 maja

2005 r. spółka (...) Sp. z o.o. wezwała stronę powodową do zapłaty kwoty 1 212 941,19 zł tytułem odstąpienia od umowy z dnia 24 września 2003 r. Jednocześnie strona powodowa wskazała, iż wyrokiem z dnia 18 października 2006 r. w sprawie I C 465/05/K Sąd Rejonowy dla Krakowa-Krowodrzy w Krakowie uzgodnił treść księgi wieczystej wykreślając Skarb Państwa jako właściciela oraz spółkę (...) Sp. z o.o. jako użytkownika wieczystego, wpisując jako współwłaścicielki M. Z. i M. K.. Następnie wyrokiem z dnia 25 lutego 2009 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie zasądził od strony powodowej na rzecz spółki kwotę 1 212 941,19 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 11 maja 2005 r., oddalając powództwo w stosunku do ówczesnej Akademii Rolniczej i Skarbu Państwa. W ocenie strony powodowej strona pozwana sprzedała spółdzielni prawo użytkowania wieczystego mając świadomość, iż Skarb Państwa nie jest właścicielem nieruchomości, ponieważ wiedziała o roszczeniach spadkobierców E. R.. Ponadto strona pozwana wiedziała, że obszar przedmiotowej nieruchomości nie spełniał norm obszarowych pozwalających na przejęcie gruntu przez Skarb Państwa. Strona powodowa stwierdziła, iż zachowanie funkcjonariuszy strony pozwanej pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym ze szkodą, jakiej doznała spółdzielnia w postaci uiszczenia ceny w wysokości 1 212 941 zł za nieistniejące prawo użytkowania wieczystego. Strona powodowa wskazała również, iż pismem z dnia 3 listopada 2010 r. wezwała Uniwersytet Rolniczy do zapłaty odszkodowania za poniesioną szkodę.

W odpowiedzi na pozew strona pozwana podniosła m.in. zarzut przedawnienia.

W piśmie z dnia 12 września 2011 r. strona powodowa wskazała nadto, iż swoje roszczenie opiera o przepisy o rękojmi za wady prawne rzeczy sprzedanej, powołując się na treść

art. 576 § 2 k.c. Jednocześnie strona powodowa stwierdziła, iż podstępne zatajenie prawdy spełnia znamiona czynu niedozwolonego, co „niezależnie od roszczenia odszkodowawczego z tytułu wady prawnej przedmiotu sprzedaży stanowi samoistną podstawę deliktowego roszczenia

o wynagrodzenie pełnej szkody” na podstawie art. 443 k.c. w zw. z art. 430 k.c. Na rozprawie w dniu 26 czerwca 2012 r. przedstawiciel strony powodowej oświadczył, iż na kwotę dochodzoną pozwem składa się należność zasądzona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia

25 lutego 2009 r. wraz z kosztami i ustawowymi odsetkami. Dodatkowo pismem z dnia 3 lipca 2012 r. strona powodowa sprecyzowała, iż na kwotę 1 826 069,31 zł składają się należności zasądzone od strony powodowej na rzecz (...) Sp. z o.o., z czego kwota 1 212 941,19 stanowi należność główną, kwota 543 680,12 - odsetki liczone od dnia 11 maja 2005 r. do dnia wyroku, a kwota 69 448 zł - koszty procesu.

Wyrokiem z dnia 2 października 2012 r. Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił powództwo i zasądził od strony powodowej koszty zastępstwa procesowego, nieuiszczonymi kosztami sądowymi, od których strona powodowa była zwolniona obciążył Skarb Państwa. Sąd I instancji uznał, iż strona powodowa nie wykazała zasadności dochodzonego roszczenia co do jego wysokości. Jednocześnie Sąd Okręgowy podniósł, iż ewentualne roszczenia z tytułu rękojmi za wady prawne rzeczy sprzedanej mogłyby obejmować żądanie zwrotu ceny nabycia nieruchomości od strony pozwanej stosownie do treści art. 574 k.c. Sąd zwrócił uwagę, iż spółdzielnia nie wykazała wysokości kwoty, za którą nabyła prawo wieczystego użytkowania przedmiotowych działek, wskazując jedynie na cenę, za jaką nieruchomość została następnie sprzedana na rzecz (...) Sp. z o.o. w K..

Sąd I instancji stwierdził ponadto, iż nie ma podstaw do uwzględnienia ewentualnych roszczeń odszkodowawczych, ponieważ szkodą podlegającą naprawieniu może być dług zaspokojony, a nie wynikający jedynie z treści wyroku. Na uzasadnienie przedstawionego stanowiska Sąd Okręgowy podniósł, iż w przypadku szkody w postaci zwiększonych pasywów majątek poszkodowanego zostaje pomniejszony, ale realny wymiar „pomniejszenia” będzie odczuwalny dopiero w momencie zaspokojenia długu. W ocenie Sądu Okręgowego w przypadku niezaspokojenia długu nie można

stwierdzić szkody podlegającej naprawieniu. Sąd zwrócił uwagę, iż strona powodowa podnosiła w toku postępowania, że wyegzekwowano kwotę ok. 800 000 zł, jednak wobec nieprzyznania tej okoliczności przez stronę pozwaną Sąd uznał, iż spółdzielnia nie wykazała w/w okoliczności. Sąd Okręgowy nie oceniał pozostałych zarzutów i okoliczności wskazywanych przez strony, uznając to za zbędne wobec oddalenia powództwa na podstawie powyższych przyczyn.

Strona powodowa zaskarżyła powyższy wyrok w punkcie I i II zarzucając mu:

- sprzeczność ustaleń faktycznych z materiałem dowodowym i treścią oświadczeń wyrażanych przez stronę powodową w pozwie i pismach procesowych, poprzez nieuprawnione przyjęcie, iż strona powodowa nie wykazała wysokości roszczenia odszkodowawczego oraz poprzez przyjęcie, iż należność zasądzona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia

25 lutego 2009 r. stanowi jedynie „ewentualną szkodę”;

- błędną interpretację art. 415 k.c. i art. 471 k.c. w zakresie pojęcia szkody i w tym zakresie sprzeczność ustaleń dotyczących szkody z art. 361 k.c., co skutkowało błędnym ustaleniem, że szkoda w majątku powstaje dopiero w momencie zaspokojenia długu stanowiącego szkodę;

- błędne zastosowanie art. 229 k.p.c., gdy właściwym było skorzystanie z art. 230 k.p.c. skutkujące uznaniem za nieudowodnioną okoliczność dobrowolnych wpłat na rzecz (...) Sp. z o.o. w K..

Skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa

w całości ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji.

W uzasadnieniu apelacji strona skarżąca podniosła, iż zgłosiła roszczenie o odszkodowanie, a jego wysokość została precyzyjnie określona, zaś polemika strony pozwanej ograniczyła się do kwestionowania powództwa co do zasady oraz zgłoszenia zarzutu przedawnienia. Odnosząc się do wysokości żądanej kwoty strona skarżąca wskazała, iż wykazała ją dołączając do pozwu kserokopie aktów notarialnych sprzedaży prawa użytkowania wieczystego zawartego z ówczesną Akademią Rolniczą. Następnie strona skarżąca stwierdziła, iż powód nie jest zobowiązany do wskazywania podstawy prawnej roszczenia, a jedynie jest zobowiązany do przytoczenia okoliczności faktycznych uzasadniających żądanie. W ocenie strony skarżącej Sąd I instancji pomylił umowę zawartą ze stroną pozwaną z umową zawartą przez stronę powodową ze spółką (...) Sp. z o.o. w K.. Strona skarżąca podniosła, iż ustalenie wysokości szkody powinno polegać na porównaniu aktualnego stanu majątkowego jaki by istniał, gdyby nie nastąpiło zdarzenie szkodzące. Szkoda jaką poniosła strona skarżąca polega, w jej ocenie, nie tylko na obciążeniu bilansu, ale także na uregulowaniu zobowiązania na rzecz spółki (...) Sp. z o.o. w K. w kwocie około 800 000 zł, czemu na rozprawie w dniu 26 czerwca 2011 r. strona pozwana nie zaprzeczyła, dlatego też Sąd I instancji powinien uznać wskazaną okoliczność za przyznaną konkludentnie.

W odpowiedzi na apelację Uniwersytet Rolniczy wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od strony skarżącej kosztów postępowania apelacyjnego. W uzasadnieniu strona pozwana przytoczyła swoje stanowisko prezentowane w toku postępowania przed Sądem I instancji i podzieliła argumentację przytoczoną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Jednocześnie strona pozwana podniosła, iż okoliczność uiszczenia kwoty 800 000 zł nie może być uznana za udowodnioną, albowiem powód nie przedłożył w tym zakresie stosownego dowodu, a stronie pozwanej nie są znane operacje na rachunku strony powodowej w związku z czym faktowi temu nie zaprzeczył co jednak nie upoważnia do zastosowania art. 230 k.p.c.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Całokształt materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszej sprawie pozwala na przyjęcie, iż ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji były wyczerpujące i miarodajne do rozstrzygnięcia istoty sprawy, wobec czego Sąd Odwoławczy przyjął je jako własne.

Sąd Apelacyjny nie podzielił natomiast rozważań prawnych odnoszących się do zakresu pojęcia szkody. Uznanie za szkodę obciążenia pasywami należy do zagadnień spornych, zwłaszcza w przypadku gdy pasyw obciąża w stosunku do osoby trzeciej. Pojęcie szkody nie zostało zdefiniowane w Kodeksie Cywilnym, zaś zgodnie z dominującym stanowiskiem szkodą jest uszczerbek majątkowy, który może polegać na zmniejszeniu majątku, ale również na powstaniu nowych lub zwiększeniu się już istniejących zobowiązań. Nie ulega wątpliwości, iż ustalenie odpowiedzialności odszkodowawczej nie może prowadzić do bezpodstawnego wzbogacenia poszkodowanego, jednak Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, iż przyjęcie takiego stanowiska

w przypadku kiedy nie doszło do wykonania zobowiązania na rzecz osoby trzeciej oznaczałoby rozumienie powstania lub zwiększenia pasywów w taki sam sposób jak ubytek aktywów, co z kolei implikowałoby zmianę dotychczasowego rozumienia pojęcia szkody majątkowej. Podzielając argumentację Sądu Najwyższego należy stwierdzić, iż pojęcie straty w rozumieniu

art. 361 § 2 k.c. obejmuje również wymagalne zobowiązanie poszkodowanego wobec osoby trzeciej (por. uchwałę SN z dnia 10 lipca 2008 r. III CZP 62/08 OSNC 2009/7-8/106, wyrok

SA w Katowicach z dnia 11 września 2012 r. V ACa 368/12). Również w doktrynie prezentowane jest stanowisko, iż za szkodę mogą być uznane pasywa, jeśli roszczenia są wymagalne lub zostały stwierdzone prawomocnym wyrokiem (por. Maciej Kaliński [w:] System Prawa Prywatnego Prawo zobowiązań – część ogólna, tom 6, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2009, str. 112). Mając powyższe na uwadze należało stwierdzić, iż Sąd I instancji niezasadnie przyjął, że zwiększenie pasywów nie stanowi szkody, o ile dług nie zostanie zaspokojony, a zatem zarzut strony skarżącej był zasadny w tym zakresie. Wobec uznania, iż stratę obejmują również wymagalne zobowiązania na rzecz osoby trzeciej zbędnym jest analizowanie zarzutu naruszenia przepisów postępowania poprzez uznanie za nieudowodnione dokonanie dobrowolnych wpłat przez stronę skarżącą na rzecz spółki (...) Sp. z o.o.

Pomimo stwierdzenia, iż Sąd I instancji dokonał częściowo błędnej oceny prawnej, Sąd

II instancji oddalił apelację strony skarżącej, uwzględniając zarzut przedawnienia podniesiony przez stronę pozwaną w toku postępowania przed Sądem Okręgowym.

Strona skarżąca słusznie podniosła w apelacji, iż nie była zobowiązana do przytaczania

w pozwie podstawy prawnej swojego żądania, a jedynie okoliczności faktycznych na jego uzasadnienie. Jednakże zasadność twierdzenia strony skarżącej nie skutkuje uwzględnieniem apelacji, albowiem to właśnie okoliczności faktyczne przedstawiane przez stronę skarżącą w toku postępowania przed Sądem I instancji stanowiły podstawę oddalenia powództwa. W piśmie z dnia 12 września 2011 r. strona powodowa, odnosząc się do zarzutu przedawnienia, wskazała, iż dochodzone roszczenie oparte jest na podstawie przepisów o rękojmi za wady prawne rzeczy, jednak ani w pozwie ani w dalszych pismach procesowych spółdzielnia nie przywołała okoliczności uzasadniających powyższe stwierdzenie. Podkreślenia wymaga, iż dla skutecznego domagania się naprawienia szkody z tytułu rękojmi za wady prawne w oparciu o treść art. 574 k.c. niezbędne jest odstąpienie od umowy albo żądanie obniżenia ceny. Niedokonanie jednej z dwóch powyższych czynności eliminuje możliwość żądania naprawienia szkody z tytułu rękojmi za wady prawne.

W toku postępowania strona skarżąca nie wskazywała na okoliczność odstąpienia od umowy łączącej ją ze stroną pozwaną, w związku z czym wobec niespełnienia warunków określonych

w art. 574 k.c. przepis ten nie może być zastosowany. Biorąc powyższe pod uwagę

art. 576 § 2 k.c. dotyczący terminu przedawnienia w odniesieniu do uprawnień z tytułu rękojmi za wady prawne, również nie znajduje zastosowania w niniejszej sprawie.

Za przyjęciem, iż strona skarżąca nie podnosiła okoliczności uzasadniających przyjęcie odpowiedzialności strony pozwanej z tytułu rękojmi za wady prawne przemawia analiza treści pism procesowych strony skarżącej. Powołując się na rękojmię za wady prawne strona apelująca konsekwentnie domagała się kwoty zasądzonej wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 25 lutego 2009 r. na rzecz spółki (...) Sp. z o.o. z siedzibą w K.,

a stanowiącej cenę sprzedaży prawa użytkowania wieczystego w umowie łączącej stronę skarżącą ze spółką wraz z ustawowymi odsetkami oraz kosztami procesu, co szczegółowo określiła w piśmie dnia 3 lipca 2012 r. (k. 162). Ponadto także w apelacji strona skarżąca podniosła, że wysokość odszkodowania została precyzyjnie określona, wskazując

przy tym na kwotę 1 826 069,31 zł. Sąd miał na uwadze, iż jednocześnie strona skarżąca usiłowała zakwestionować stanowisko Sądu

I instancji w odniesieniu do niewykazania wysokości roszczenia niezasadnie stwierdzając, iż Sąd Okręgowy myli umowę zawartą ze stroną pozwaną z umową zawartą ze spółką (...) Sp. z o.o. Należy zwrócić uwagę, iż z jednej strony skarżąca powołuje się na rękojmię za wady prawne rzeczy argumentując, iż nie doszło do przedawnienia roszczenia, a z drugiej konsekwentnie domaga się zasądzenia kwoty wynikającej z wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie w sprawie z powództwa spółki. Mając powyższe na uwadze należało stwierdzić, iż w istocie strona skarżąca opiera swoje roszczenie nie na rękojmi za wady prawne, ale na podstawie odpowiedzialności odszkodowawczej zaktualizowanej w związku ze szkodą w postaci pasywów powstałą na skutek zasądzenia od strony skarżącej na rzecz spółki (...). z o.o. kwoty 1 212 941,19 zł wraz z ustawowymi odsetkami oraz kosztami procesu.

Jako niezasadne należało ocenić powoływanie się przez stronę skarżącą na przepis

art. 442¹ § 2 k.c. Zarówno w toku postępowania przed Sądem I instancji, jak i po wniesieniu apelacji spółdzielnia nie wykazała, aby przedmiotowa szkoda wynikała z przestępstwa określonego

w art. 286 § 1 k.k. Zgodnie z art. 115 § 1 k.k. czynem zabronionym jest zachowanie o znamionach określonych w ustawie karnej. Ponadto stosownie do treści art. 1 § 1 k.k. odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą

w czasie jego popełnienia, z kolei § 3 przepisu wprowadza przesłankę zawinienia, jako konieczną przesłankę popełnienia przestępstwa. Nie ulega wątpliwości, iż przestępstwo stanowi czyn zindywidualizowany, którego znamiona określone są w przepisach karnych, w tym w kodeksie karnym. Ponadto czyn realizujący znamiona danego przestępstwa musi być przypisany konkretnej osobie, której jednocześnie należy udowodnić winę w chwili popełnienia czynu zgodnie z zasadą koincydencji. Stan faktyczny niniejszej sprawy nie pozwala na przyjęcie, by konkretna osoba działająca w imieniu strony pozwanej dopuściła się jakiegokolwiek przestępstwa, w tym występkę

z art. 286 § 1 k.k. Strona skarżąca nie przedstawiła żadnych dowodów na poparcie prezentowanej tezy. W związku z powyższym w niniejszej sprawie termin przedawnienia określony

w art. 442¹ § 2 k.c. nie znajduje zastosowania. Natomiast, wobec dopuszczalności zbiegu odpowiedzialności kontraktowej z odpowiedzialnością deliktową, należy rozważyć możliwość zastosowania art. 442¹ § 1 k.c., przewidującego trzyletni termin przedawnienia liczony od dnia,

w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia, który jednocześnie nie może być dłuższy niż dziesięć lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę.

Zważywszy, że argumentacja strony skarżącej zarówno w toku postępowania przed Sądem

I instancji, jak i stanowisko przedstawione w apelacji nie były na tyle precyzyjne, by kategorycznie stwierdzić, czy spółdzielnia domagała się odszkodowania na podstawie odpowiedzialności kontraktowej czy deliktowej Sąd Odwoławczy rozważał kwestię przedawnienia w oparciu o treść art. 442¹ § 1 k.c. oraz art. 118 k.c. wprowadzającego trzyletni termin przedawnienia w odniesieniu do roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Roszczenie strony skarżącej stało się wymagalne w dniu 11 maja 2005 r. kiedy strona skarżąca otrzymała pismo spółki (...) Sp. z o.o., zawierające oświadczenie o odstąpieniu od umowy sprzedaży z dnia 24 września 2003 r. Ponadto pozwem z dnia 11 maja 2005 r. spółka wniosła pozew przeciwko stronie skarżącej o zasądzenie kwoty 1 212 941,19 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 11 maja 2005 r. Datę rozpoczęcia biegu terminu przedawnienia ustalono na dzień 11 maja 2005 r., gdyż od tego momentu strona skarżąca dowiedziała się o szkodzie i podmiocie zobowiązanym, a nadto mogła domagać się od strony pozwanej zapłaty dochodzonej kwoty.

W związku z powyższym należy stwierdzić, iż termin przedawnienia upłynął w dniu 11 maja

2008 r., tj. z upływem trzech lat od powzięcia wiadomości o szkodzie, a jednocześnie od daty wymagalności roszczenia strony skarżącej. Reasumując zarzut przedawnienia podnoszony przez stronę pozwaną w trakcie postępowania przed Sądem I instancji należało ocenić jako uzasadniony.

Biorąc powyższe pod uwagę na podstawie powołanych przepisów Sąd oddalił apelację skarżącego.

Sąd orzekł o kosztach zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu wyrażoną w art. 98 k.p.c. Strona apelująca wobec przegrania procesu w całości zobowiązana jest do zwrotu wszystkich kosztów procesu poniesionych przez stronę pozwaną, która złożyła wniosek o zwrot kosztów postępowania. W związku z powyższym zasądzono od strony skarżącej na rzecz strony pozwanej solidarnie kwotę 5 400 zł (na podstawie § 6 pkt 7 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2002 r., nr 162, poz. 1348)).